

KOVÁCS ZOLTÁN EZREDES

**KOSZOVÓ ÁLLAMISÁGÁNAK LÉTREJÖTTE, VALAMINT ANNAK
REGIONÁLIS ÉS GLOBÁLIS KÖVETKEZMÉNYEI**

Doktori (PhD) értekezés szerzői ismertetője

(Tézisfüzet)

Témavezetők:

Dr. Tálás Péter

Dr. Vida Csaba alezredes

2019

1. A tudományos probléma megfogalmazása

A Balkán, ezen belül főleg Szerbia és Koszovó biztonsági helyzetének tanulmányozása kiemelten fontos Magyarország biztonsága szempontjából. A földrajzi és a kulturális közelség, valamint a történelmi kapcsolatok fontossá teszik a régiót hazánk számára. A volt Jugoszlávia szétesése folyamatában új elemként jelent meg Koszovó, hiszen ezúttal nem korábbi tagköztársaság, hanem egy autonóm tartomány függetlenedéséről van szó, ami érdekessé teszi a kérdés megvizsgálását. Kiemelten fontossá teszi a téma vizsgálatát, hogy a régió stabilitásának közvetlen hatásai vannak hazánk biztonságára.

A polgárháború lezárásával továbbra is rendezetlen maradt a volt jugoszláv tagköztársaságok némelyikében (Macedóniában és Montenegróban és Szerbiában) élő albánság sorsa. Mindhárom volt tagköztársaságban felmerült a helyi albánság önrendelkezés iránti vágya, de azok eltérően realizálódtak. A montenegrói vezetés helyesen mérte fel, hogy a helyi albánság értékes szövetséges, és széles körű jogok biztosításával elejét vette az erőszakos cselekmények kialakulásának. Szerbiában és Macedóniában az albánság függetlenségi törekvései erőszakos formát öltöttek, de míg a koszovói albánok kivívták függetlenségüket, addig a macedóniai albánoknak ez nem sikerült, és a montenegróihoz hasonló integrációs folyamat indult meg az országban.

A válság alakulása és kimenetele kérdések sokaságát veti fel, amelyek megértése és megválaszolása kiemelten fontos a régió, Európa és a világ biztonsága szempontjából, hiszen a válaszok megmutathatják, mennyire lehet tartós a jelenlegi viszonylagos stabilitás a Balkánon, illetve a világ más válságövezeteiben hogyan alkalmazhatók a balkáni tapasztalatok.

A felmerült kérdések megválaszolása érdekében megvizsgálom a válság kialakulásának történelmi hátterét, a válság közvetlen előzményeit, annak eszkalációját, valamint a rendezésére irányuló katonai és politikai törekvéseket. A disszertáció fő tartalmi kereteit adó eseményeket a függetlenség egyoldalú kikiáltásáig és annak közvetlen következményeinek értékeléséig kísérem figyelemmel. Ettől néhány olyan esetben térek el, ahol a dolgozat lezárásáig terjedő időben (2019. Május 25.) a témát érdemben befolyásoló meghatározó események történtek.

2. A kutatás célkitűzései

A kutatásom célja, hogy kiderítsem, milyen körülmények vezettek Koszovó függetlensége egyoldalú kikiáltásához, és hogy ez az aktus milyen hatással lehet a jövőben kialakuló etnikai alapú szeparatista törekvésekre. A téma kifejtése során a következő kutatási kérdésekre keresek választ:

1. Miért jártak be eltérő utat az albánok függetlenségi törekvései a volt Jugoszlávia különböző tagállamaiban?
2. Milyen külső és belső tényezők okozták a koszovói válság eszkalálódását? Milyen folyamatok következményeként és milyen körülmények között nyerte el Koszovó a függetlenségét?
3. Precedens lehet-e a koszovói példa a világ más területein lévő szakadár csoportok számára?
4. Mit tehet a nemzetközi közösség, illetve a területen hatalmat gyakorló állam egy hasonló, etnikai alapú fegyveres konfliktus megakadályozása, illetve annak hatékony rendezése érdekében?

3. Hipotézisek

1. A volt Jugoszlávia különböző tagállamaiban élő albánok ugyanahhoz a kultúrkörhöz tartoznak, hasonló értékek mentén politizálnak és hasonlóan viszonyulnak az érdekérvényesítéshez. A három volt jugoszláv tagköztársaságban (Macedóniában, Montenegróban és Szerbiában) lezajlott folyamatok különbözősége a többségi nemzeti vezetés eltérő reakcióinak, valamint a nemzetközi közösség eltérő támogatásának, illetve útmutatásának következménye.
2. Az etnikai alapú válságok fejlődésében meghatározó szerepet játszik az adott térségben meghatározó helyi hatalom agresszív, illetve mérsékelt fellépése, valamint a nemzetközi közösség meghatározó államainak különböző mértékű beavatkozása.
3. Koszovó önállósodása ugyan precedensnek tekinthető, de a függetlenségre vágyó etnikai csoportok csak akkor használhatják fel céljaik elérése érdekében, ha egy vagy több nagyhatalmat sikerül megnyerni ügyük támogatására.

4. Az etnikai alapú válságok megelőzése érdekében nagy hangsúlyt kell fektetni annak megértetésére, hogy a többségnek kifizetődőbb engedményeket tenni a kisebbség felé, mint egy esetleges területvesztéssel járó fegyveres konfliktusba sodródni.

4. Kutatási módszerek

Felkutatom, összegyűjtöm, szelektálom, rendezem és elemzem a témában megjelent hazai és nemzetközi irodalmat. Felvázolom a válság kronológiáját, megvilágítom az összefüggéseket, bemutatom a fontosabb részt vevő személyeket és szervezeteket. Indukció és dedukció módszerével feldolgozom az összegyűjtött anyagot, igazolom hipotéziseimet, következtetéseket vonok le és ajánlásokat teszek az elért eredmények hasznosítására.

A kutatás és a kidolgozó munka jelentős mértékben támaszkodik a témában folytatott, a munkámból adódó korábbi tevékenységemre és az e tevékenység során szerzett gyakorlati tapasztalataimra (személyes találkozók, szakmai egyeztetések, valamint az események folyamatos nyomon követése és feldolgozása).

5. Az értekezés felépítése

Bevezetés

A dolgozat elején tisztázom a tudományos problémát, lefektetem a kutatás célkitűzéseit és a hipotéziseket, valamint meghatározom az alkalmazott kutatási módszereket.

Szerbia és Koszovó kapcsolatának történeti áttekintése

Áttekintem Szerbia és Koszovó kapcsolatainak történeti viszonyait a kezdetektől az oszmán hódoltság megszűnéséig, a balkáni háborúk és a két világháború időszakában, a titói Jugoszláviában, valamint a szövetségi állam felbomlásától a NATO Koszovóban tevékenykedő béketámogató művelete (KFOR) bevonulásáig terjedő időszakban

A konfliktusban részt vevő fontosabb személyek tevékenységének értékelése

Felvázolom a válság kibontakozása, illetve kezelése során kiemelt szerepet játszó szerb, koszovói albán és nemzetközi személyiségeket, illetve bemutatom az eseményekkel kapcsolatos tevékenységüket.

A koszovói albánok modern kori függetlenedési törekvései, annak politikai, társadalmi, gazdasági és katonai összefüggései

Áttekintem a válság eseményeit a koszovói albánok szempontjából. Ezen belül részletesen elemzem a szerb elnyomó politika hatását a koszovói albánokra. Felvázolom a Rugova-féle békés ellenállás jellemzőit, valamint az Koszovói Felszabadítási Hadsereg (Ushtria Çlirimtare e Kosovës – UCK) térnyerésének folyamatát és következményeit.

Szerbia próbálkozásai a koszovói helyzet kezelésére

Elemzem a szerb hatóságok, valamint a félkatonai szervezetek és a lakosság viszonyát a koszovói kérdéshez. Ezen belül bemutatom a szerb szélsőséges nacionalizmus térnyerésének folyamatát, valamint annak következményeit. Leírom a helyzet katonai erő alkalmazásával való rendezésére tett kísérleteket. Végül ismertetem a szerb vezetés kapkodó, koncepció nélküli tevékenységét, valamint a függetlenség megakadályozására tett kísérleteket.

A jugoszláv biztonsági erők terrorellenes műveletei Koszovóban 1997-től 1999-ig

Feltárom a jugoszláv biztonsági erők, ezen belül a Jugoszláv Hadsereg és a szerb Belügyminisztérium vezetését, felépítését, erejét felszerelését, harceljárásait és az egyes kötelékek tevékenységét és szerepét a koszovói válságban.

A nemzetközi közösség álláspontja

Részletezem a nemzetközi közösségnek a válság rendezése és a biztonsági helyzet stabilizálása érdekében tett erőfeszítéseit. Ennek keretében felvázolom a válság kapcsán kialakult legfontosabb érdekcsoportokat, és ismertetem a válság békés rendezésére tett nemzetközi kísérletek. Értékelem a felek motivációját és bemutatom a tevékenységük hátterét.

A NATO légi műveletei a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság ellen

Ismertetem a NATO Jugoszláv Szövetségi Köztársaság elleni légi műveleteinek kiindulását és lefolyását. Bemutatom a művelet szakaszait. Megvizsgálom a művelet hatékonyságát és értékelem annak következményeit.

Az UNMIK szerepe a koszovói válság rendezésében

Bemutatom az UNMIK felépítését és ismertetem a szervezet feladatait. Részletesen ismertetem és értelmezem a szervezet működésének alapjául szolgáló 1244-es számú ENSZ BT határozatot. Részletesen elemzem az UNMIK tevékenységét és annak hosszú távú hatásait a koszovói státuszrendezésre. Következtetéseket vonok le az UNMIK működése, tevékenysége és a Koszovó függetlenségének egyoldalú kikiáltása között fennálló összefüggésekről.

A KFOR szerepe a koszovói válság rendezésében

Bemutatom a KFOR létrehozásának okait és körülményeit, valamint ismertetem a szervezet feladatát. Bemutatom a KFOR működésének alapjául szolgáló Katonai Technikai Megállapodást. Értékelem a KFOR által végrehajtott feladatokat és elért eredményeket. Kifejtem a KFOR hatásait a koszovói státus-rendezéssel kapcsolatos törekvésekre.

A koszovói albánok politikai törekvései a függetlenség elérésére

Részletesen ismertetem a koszovói albánok függetlenségre irányuló politikai törekvéseinek előkészítését és megvalósítását. Bemutatom az egyes koszovói albán szereplők álláspontját. Értékelem a politikai tevékenységeket és azok távlati következményeit.

A szerb fél politikai próbálkozásai a Koszovó feletti ellenőrzés visszaszerzésére a nemzetközi erők bevonulását követően

Bemutatom a különböző hátterű szerb politikai vezetés álláspontját és a különböző időszakokban mutatott hozzáállását. Rámutatok a szerb nacionalizmus ideológiától független mivoltára. Értékelem a szerb törekvések hatékonyságát és következményeit.

A nemzetközi közösség státusrendezési törekvései

Ismertetem a nemzetközi közösség egyes tagjainak álláspontját a koszovói státusról. Részletesen bemutatom a státustárgyalások időszakát. Értékelem a státustárgyalások lefolytatásának eredményességét és következményeit.

Koszovó függetlenségének egyoldalú kikiáltása

Ismertetem a függetlenség kikiáltásának közvetlen előzményeit és annak lefolyását. Bemutatom a koszovói albán érvrendszert valamint a függetlenség kikiáltására adott bel- és külföldi reakciókat.

A Hágai Nemzetközi Bíróság álláspontja a függetlenség kikiáltásáról

Bemutatom a bíróság elé tárt problémát. Ismertetem a felek érvelését a bíróság előtt. Ismertetem a bíróság ítéletét. Bemutatom a felek, valamint a nemzetközi közösség ítéletre adott reakcióit és elemzem a döntés esetleges következményeit.

A függetlenség kikiáltásának regionális és globális következményei

Értékelem a függetlenség kikiáltásának nemzetközi hatásait a Nyugat-Balkán, Európa és a világ releváns válságövezeteinek tekintetében. Megállapítom, hogy a koszovói

függetlenség kikiáltása tekinthető-e precedensnek, illetve milyen körülmények szükségesek ahhoz, hogy esetlegesen megismétlődjön a minta.

Összefoglalás, következtetések

A dolgozat végén összefoglalom az elért eredményeket, levonom a lehetséges következtetéseket, összevetem az eredményeket a kiinduló feltételezésekkel és összegzem az elért tudományos eredményeket, valamint ajánlásokat teszek a további kutatásokra.

6. Összefoglalás és következtetések

Ez a hosszú és konfliktusoktól terhes történelmi folyamat vezetett el az 1999-ben kiteljesedett koszovói válsághoz, és a disszertáció tárgyául szolgáló esemény, Koszovó államisága létrejöttéhez. A Koszovó albánok önrendelkezésért folytatott küzdelme a történelem folyamán esetenként békés tiltakozás, esetleg obstrukció, míg máskor a szélsőséges erőszak formájában nyilvánult meg. Az 1990-es évek közepére egyre nagyobb teret nyert az ellenállás erőszakos oldala, és fokozatosan átvette a kezdeményezést és a dominanciát az Ibrahim Rugova koszovói albán politikus vezette békés és türelmet hirdető politikai irányzattól.

A koszovói albánok fegyveres ellenállása azonban önállóan soha nem lett volna képes sikereket elérni az emberi és anyagi erőforrások terén is jelentős fölényben lévő jugoszláv állam, illetve annak jól felkészült és felszerelt biztonsági erői ellenében. A mérleg nyelvét a nemzetközi közösség, különösen az Amerikai Egyesült Államok hatékony támogatása billentette a koszovói albánok számára kedvező oldalra. A NATO elspró katonai erejének beavatkozása pedig végleg eldöntötte a kérdést. A KFOR bevonulása a tartományba intézményesítette a szerbek hatalomfosztását Koszovóban. Ezzel Jugoszlávia gyakorlatilag elveszítette fennhatóságát Koszovó fölött és a tartomány megindult a teljes függetlenedés felé vezető úton.

A jugoszláv vezetés által elkövetett hibák oda vezettek, hogy a JSZK fegyveres konfliktusba keveredett a NATO-val, amit aktív szerepet játszani nem hajlandó szövetségesek híján elvesztett. A konfliktus következtében a JSZK, illetve annak utódállama, a Szerb Köztársaság először csupán gyakorlatilag, majd nemzetközi jogilag is elveszítette fennhatóságát Koszovó fölött. A konfliktus további következményei a regnáló jugoszláv és

szerb vezetés bukása, az úgynevezett demokratikus hatalomátvétel és a korábbi vezetők ellen az ICTY-on lefolytatott büntetőeljárások lettek.

Ugyan a közvetlen katonai célt a biztonsági erők elérték és csaknem teljesen sikerült megtisztítaniuk Koszovót az albánoktól, a politikai cél megvalósulása mégis elmaradt. A történetek jól mutatják annak szükségességét, hogy egy művelet katonai és politikai céljainak megvalósíthatósága összhangban legyen. A biztonsági erők műveletei nem öncélúak, hanem mindig valamilyen politikai cél elérése érdekében kell, hogy történjenek. A koszovói válság esetében hiába hajtottak végre Szerbia szempontjából sikeres műveletet a jugoszlávbiztonsági erők a tartományban, mert a politikai vezetés nem volt képes a katonai sikereket a politikai céljainak megvalósítására felhasználni. Ezen a területen az okozta a problémát a jugoszláv vezetés számára, hogy rosszul mérte fel a nemzetközi közösség egyes tagjainak álláspontját és azok súlyát.

Ezen folyamatok ugyan kedvezően hatottak a térség biztonsági helyzetére és lehetőséget teremtettek arra, hogy Szerbia rendezze kapcsolatait a Nyugattal, de a kiterjedt fegyveres konfliktus súlyos anyagi és emberi áldozatokat követelt az országtól, és Koszovó elvesztése még sokáig feldolgozatlan nyitott kérdés marad Szerbia számára.

A nemzetközi közösség vezető hatalmai egyetértettek abban, hogy a konfliktus megoldásának elsődleges kerete az ENSZ, azon belül is a Biztonsági Tanács kell, hogy legyen. A koszovói válság esetében ez a BT által elfogadott 1244. számú határozatban fogalmazódott meg.

A nemzetközi közösség számára Koszovó kérdése a térség stabilitása, valamint az egyes államok belpolitikai helyzetére gyakorolt esetleges hatásai szempontjából bírt kiemelt jelentőséggel. A nemzetközi közösség tagjai annak figyelembevételével foglaltak állást a kérdésben, hogy hogyan értékelték a fenti tényezőket a saját helyzetük tekintetében.

A kettős helyzet a kezdettől fogva ellentmondást okozott az UNMIK tevékenységében. Az UNMIK rendeltetése nem az önálló Koszovó megteremtése volt, hanem a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságon belüli széleskörű autonómia demokratikus biztosítása. A koszovói albánok a függetlenség iránti eltökéltsége, illetve az intézményeknek a jugoszláv államtól független kiépítése azonban a függetlenség előkészítéseként hatott.

Az UNMIK tevékenysége megteremtette a demokratikus állam kialakításának feltételeit és sikeresen kiépítette az annak működtetéséhez szükséges intézményeket, illetve megteremtette az államigazgatás és az önkormányzat személyi feltételeit. Ezen túlmenően

azonban a teljesen önálló funkcionalitás kiépítésével, az ENSZ BT 1244-es határozatával ellentétesen egyre távolabb juttatta Koszovót a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságon belüli státusától.

A státusrendezés folyamán minden fél hangsúlyozta, hogy az semmilyen formában nem tekinthető precedens értékűnek más válságok rendezése során. Ezt az álláspontot Oroszország akkor is fenntartotta, amikor a fenti nemzetközi jogi aktusok bekövetkeztek. Ezekből az eseményekből az a következtetés vonható le, hogy az egyes államok magatartását nem változtatta meg a Koszovói válság rendeződésének adott módja. Bár lehetséges, hogy a koszovói válságrendezés „ihletet” adhat számukra a saját hatalmi szférájukban kialakult helyzetek kezelésére, de óvakodnak attól, hogy hivatkozási alapnak tekintsék a koszovói megoldást.

Koszovó tágabb környezetében az Európai Unióban, illetve annak tagországaiban eltérő annak megítélése, hogy szolgálhat-e precedensként a tartomány függetlenné válása. Gazdag és válságoktól terhes történelme következtében az Európai Unió sok országában figyelhetők meg a nemzetiségi ellentét különböző fokozatai. Csak a legfontosabbakat említve Belgiumban a vallon-flamad ellentét, Cipruson és Görögországban a török-görög szembenállás, az Egyesült Királyságban az észak-ír probléma, Észtországban az orosz népesség, Romániában és Szlovákiában a magyar kisebbség, Spanyolországban pedig a baszk kérdés. Ezen tagállamok kormányai eltérően ítélik meg a Koszovó függetlensége kapcsán felmerülő kockázatokat, amiből következtetni lehet arra, hogyan viszonyulnak ahhoz.

A Koszovó függetlenségének kikiáltása óta eltelt idő azt mutatja, hogy ezek a félelmek megalapozatlanok. Egyetlen európai országban sem kerültek közel a szeparatista mozgalmak a függetlenség kivívásához, egy esetleges fegyveres szembenállásnak pedig még a lehetősége is elhanyagolható.

Még távolabb kitekintve a világ számos országában léteznek olyan etnikai kisebbségek, amelyek hosszabb-rövidebb ideje törekednek valamiféle függetlenség elérésére. A nagyhatalmak közül kiemelkedik a Koszovó függetlenségét ellenző Oroszország és Kína, illetve meg kell említeni a mintegy öt ország területén szétszórt kurd kisebbséget is. Tény azonban, hogy mindeddig egyetlen szakadár csoport sem tudott a koszovói példára hivatkozva sikereket elérni. Jó példa erre a kurdok helyzete, akik a második öbölháború során és azt követően igyekeztek kihasználni a zavaros helyzetet és megszerezni az Amerikai Egyesült Államok támogatását egy független Kurdisztán megalakításához. Ez azonban nem esett egybe az ország érdekeivel. Az Egyesült Államok a szövetségesei miatt, valamint a térség

stabilitásának megőrzése érdekében határozottan elzárkózott a kurdok kérésének teljesítésétől, ami így nem lehetett sikeres.

Van azonban két kivétel, bár mindkettő különlegesnek számít egy fontos szempontból. Ugyan minden érintett fél tagadja egy esetleges összefüggés meglétét, mégis erre utal, hogy Koszovó függetlenségének kikiáltását követően mindössze fél éven belül gyors egymásutánban két szakadár terület is (Abházia és Dél-Oszétia) hasonló lépésre szánta el magát Grúziában. A két eset különlegessége abban rejlik, hogy mindkét terület kizárólag Oroszország hathatós támogatásával tehetta meg ezt a lépést és a támogatás ellenére függetlenségüket Oroszországon kívül csupán annak néhány szoros, de nem túl jelentős szövetségese ismerte el. A közelmúltban, Ukrajnában zajló események sem állnak távol a kérdéstől. A Krím félsziget függetlenedése, illetve a kelet-ukrajnai, orosz nemzetiség által lakott területek helyzete is mutat hasonlóságot Koszovó függetlenedéséhez. Oroszország ugyan nem vont nyílt párhuzamot a Krím félsziget és Koszovó közé, a Moszkva által végrehajtott politikai folyamat azonban sok tekintetben emlékeztet a koszovói eseményekre.

A kérdés az, hogy ez a precedens mennyire érintette mindezeket az eseteket, és ez részben pszichológiai, részben politikai kérdés. A Krímben történtek kritikussai a koszovói precedensre mutatnak, azok, akik jóváhagyják, elkerülik azt. A precedens használata politikai befolyás kérdése. Nem lehet arra számítani, hogy egy geopolitikai szereplő, például az Egyesült Államok konzisztens álláspontot képvisel különböző kérdésekben. A nemzetközi jog alapján az államok egyenlők, de a valóságban a geopolitikai helyzet, illetve az egyes államok eltérő hatalmi pozíciója miatt egyenlőtlenség áll fenn. Ebből adódóan elkerülhetetlen a kettős mérce alkalmazása.

Más érzékeny területek szeparatista vezetői vélhetőleg tisztában vannak azzal a ténnyel, hogy bár saját helyzetük első ránézésre analógiát mutathat Koszovóéval, mégis jelentős különbségek tapasztalhatók, amelyek közül kiemelkedik a kérdéses területen meghatározó jelentőségű nagyhatalom támogatása. A függetlenség nemzetközi támogatottságának alapja általában politikai és nem jogi eredetű. Az egyes etnikai csoportok függetlenségi törekvéseinek megvalósítása nagyban függ a nemzetközi közösség álláspontjától, és kiemelten egy vagy több nagyhatalom támogatásától. Ennek hiánya jelentősen csökkenti a siker reményét és ezáltal a „Koszovó-precedens” veszélyességét. Összességében ki lehet jelenteni, hogy Koszovó függetlenségének kikiáltása nem változtatta meg alapvetően az államok keletkezésének folyamatát és a továbbiakban sem kell számítani más csoportok szakadár törekvéseinek Koszovó státusa miatti megerősödésére.

7. Új tudományos eredmények

A disszertáció elkészítése során elért új tudományos eredmények az alábbiak szerint foglalhatók össze:

1. A volt Jugoszlávia különböző tagállamaiban élő albánok ugyanahhoz a kultúrkörhöz tartoznak, hasonló értékek mentén politizálnak és hasonlóan viszonyulnak az érdekérvényesítéshez. A kutatásaim során bebizonyosodott, hogy a három volt jugoszláv tagköztársaságban (Macedóniában, Montenegróban és Szerbiában) lezajlott folyamatok különbözősége a többségi nemzeti vezetés eltérő reakcióinak, valamint a nemzetközi közösség eltérő támogatásának, illetve útmutatásának volt a következménye.
2. Koszovó függetlenségét három szorosan összefüggő tényező segítette elő: egyrészt a szerb többségi nemzetet képviselő belgrádi politika, amely – mivel nem volt képes kezelni és kielégíteni a koszovói albánok önrendelkezési törekvéseit – a nemzetközi biztonságot fenyegető válsággá eszkalálta a koszovói helyzetet; másrészt a nemzetközi közösség meghatározó nagyhatalmainak magatartása, akik előbb a nemzetközi beavatkozás mellett döntöttek a konfliktusos helyzet megoldásának érdekében, később pedig – konszenzussal – a nemzetközi intézményekre (ENSZ, NATO, EU) bízták Koszovó politikai normalizálását; harmadrészt a koszovói társadalmon és politikai vezetésen, akik az 1999 utáni csaknem két évtizedet a koszovói függetlenség nemzetközi politikai elfogadtatására használták fel.
3. Koszovó önállósága és függetlenedése tekinthető ugyan precedensnek, de kizárólag olyan helyzetekben, amikor korábban említett három szorosan összefüggő tényező fennáll. Vagyis: 1. ha többségi nemzet olyannyira nem képes kezelni a függetlenedni vágyó nemzeti és etnikai csoportok törekvéseit, hogy az a nemzetközi biztonságot fenyegető válsággá válik; 2. ha meghatározó nagyhatalmak a válság megoldása mellett döntenek és a nemzetközi intézményekre bízzák a válság felszámolását és a normalizálást; 3. ha az adott nemzeti és etnikai csoport képes meggyőzni és politikai értelemben elfogadtatni függetlenségi törekvéseit a nemzetközi közösség meghatározó többségével. Bármely említett tényező hiánya esetén a függetlenség nemzetközi elfogadtatásának minimális az esélye, a koszovói függetlenség precedens értéklére való hivatkozás pedig hamis

4. A szeparatista törekvések kezelésének elsődleges és legjobb – bár nem kizárólagos – módja az etnikai alapú konfliktusok megelőzése, s ennek érdekében nagy hangsúlyt kell fektetni annak megértésére és gyakorlati megvalósítására, hogy a többségi nemzetnek kifizetődőbb engedményeket tenni a kisebbségek önrendelkezési törekvései kapcsán, mint egy esetleges területvesztést eredményező fegyveres konfliktusba sodródnia. Fontos azonban hangsúlyozni azt is, hogy az etnikai alapú fegyveres konfliktusok önmagukban nem vezetnek függetlenséghez, hiszen a területvesztés megvalósulhat olyan nyílt vagy burkolt nagyhatalmi annexióval is, melyet nem ismer el a nemzetközi közösség.

8. Ajánlások az értekezés felhasználására és további kutatásra

Álláspontom szerint az általam végzett munka jól rávilágít a Földön nagy számban jelen lévő etnikai alapú politikai és fegyveres konfliktusok kezelésének esetleges hatékony lehetőségeire. A többségi nemzetek vezetőinek javasolt fontolóra venni a vitás kérdések tárgyalásos megoldását, hiszen ez sok esetben jelentheti egy hosszú és kétséges kimenetelű erőszakos konfliktus elkerülését. Másik oldalról tekintve viszont a dolgozatban erőteljes figyelmeztetés fogalmazódik meg a függetlenségre vágyó csoportok felé, hogy ambíciószintjüket a globális és regionális politikai környezet által diktált realitásokhoz és nem a – sok esetben túlfűtött – vágyaikhoz kell igazítani.

Ezen túlmenően remélem, hogy munkám inspirálóan hat kutatótársaimra és eredményeimre támaszkodva további munkát fektetnek az etnikai alapú konfliktusok hátterének, kialakulásának, kibontakozásának és hatékony, valamint tartós megoldásának kutatásába.

Véleményem szerint további kutatást érdemel, hogy a koszovói válság alakulásában mennyire volt jelentős a térség történelmi, társadalmi, kulturális és vallási háttere, illetve a válság során kiemelkedő szerepet játszó vezetők személyisége. Az ebből adódó kutatási eredmények felhasználhatók lehetnek arra, hogy meghatározzák, hogy eltérő környezetben és más vezetők részvételével milyen különbségek várhatók egy esetleges válság lefolyásában.

Publikációs jegyzék

A volt Jugoszlávia szétesésének folyamata
Szakdolgozat ZMNE 2001

A volt Jugoszlávia tagállamai biztonságának értékelése a Regionális Biztonsági Komplexum elmélete alapján
Felderítő Szemle XII. évfolyam 1. szám 2013. 5-17. pp

Békeműveletek hírszerző támogatása
Társadalom és Honvédelem 2013/3-4. 336-343 pp

International consequences of the independence of Kosovo
Hadtudományi Szemle, 2014. VII. évfolyam 3. szám 165-171 pp.

Koszovó függetlenné válásának hatása a szakadár csoportok függetlenségi törekvéseire
Felderítő Szemle XIII. évfolyam 3. szám. 2014 73-80 pp

A koszovói albánok függetlenségi törekvései - szabadságharc vagy terrorizmus
A Hadtudomány és a 21. század (konferenciakötet 2014) 49-60 pp

A jugoszláv biztonsági erők terror-ellenes műveletei Koszovóban 1997-től 1999-ig
Felderítő Szemle XVI. évfolyam 1. szám 2017. 23-35. pp

Horvátország nemzetbiztonsági szolgálatai (könyvfejezet)
in Külföldi Nemzetbiztonsági Szolgálatok Zrinyi Kiadó 2018 32-35 pp

Szlovénia nemzetbiztonsági szolgálatai (könyvfejezet)
in Külföldi Nemzetbiztonsági Szolgálatok Zrinyi Kiadó 2018 56-60 pp

A Hágai Nemzetközi Bíróság Koszovóra vonatkozó döntésének háttere, valamint regionális és nemzetközi következményei
http://www.biztonsagpolitika.hu/documents/1302076511_Kovacs_Zoltan_Koszovo_fuggetlensegenek_kerdesei_-_biztonsagpolitika.hu.pdf

A szerb nemzet és Koszovó
<http://www.biztonsagpolitika.hu/index.php?id=855&cat=17>

A nemzetközi közösség hozzáállása a koszovói konfliktushoz
<http://www.biztonsagpolitika.hu/index.php?id=855&cat=17>

A doktorandusz szakmai-tudományos életrajza

Kovács Zoltán ezredes 1993-ban végzett a Kossuth Lajos Katonai Főiskola felderítő szakán. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen szerzett biztonságpolitikai szakértői diplomát. 2011-től vesz részt a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Biztonsági Tanulmányok szakirány PhD képzésén. Angol, német, szerb és horvát nyelvből felsőfokú nyelvvizsgával rendelkezik. Több nemzetközi és hazai tanfolyamon vett részt a biztonsági tanulmányok és az elemző-értékelő munka tárgykörében. Egyetemi és PhD tanulmányai során folytatta a biztonságpolitika és a délszláv térség tanulmányozását. 2010 óta folyamatosan jelentet meg publikációkat témakörében a hazai mértékadó folyóiratokban.

Első beosztását a 31. Hunyadi János Gépesített Lövészdandár (Rétság) felderítő századánál töltötte be szakasz- majd századparancsnokként.

1997. és 2010. között a Katonai Felderítő Hivatal Elemző és Értékelő Igazgatóságán dolgozott délszláv szakértőként. Munkájából adódóan folyamatosan nyomon követte a koszovói válság kibontakozását és a megoldására irányuló próbálkozásokat. Több alkalommal vett részt a témával kapcsolatos konferenciákon és megbeszéléseken előadóként és résztvevőként. 2002-ben Koszovóban, 2003. és 2006. között pedig Belgrádban teljesített külszolgálatot, amikor a helyszínen is gazdagíthatta a térséggel kapcsolatos tapasztalatait.

2011-től 2013-ig a Honvédelmi Minisztérium Miniszteri Titkárságán töltött be beosztásokat. 2014-ben a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat állományába került.

2015-ben megalapította és 2019-ig vezette a Határozott Támogatás Művelet – Hátországai Elemző Központot (RAF Molesworth – Egyesült Királyság), aminek feladata a NATO afganisztáni műveletének elemző-értékelő támogatása.